

Dr. Dilşah Buşra KARTAL

Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Medeni Hukuk Ana Bilim Dalı

ÜÇÜNCÜ KİŞİ YARARINA SÖZLEŞME

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ	V
ÖNSÖZ.....	VII
İÇİNDEKİLER	XI
KISALTMALAR	XXI
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

GENEL OLARAK ÜÇÜNCÜ KİŞİ YARARINA SÖZLEŞME

I. Üçüncü Kişi Yararına Sözleşmenin Tanımı ve Geçerliliği.....	5
A. Kavram.....	5
B. Üçüncü Kişi Yararına Sözleşmenin Hukuki Niteliği ve Edimin Konusu.....	9
1. Genel Olarak.....	9
2. Üçüncü Kişi Yararına Sözleşme Örnekleri.....	11
C. Üçüncü Kişi Yararına Sözleşmede Üç Köşeli İlişki (Dreieckverhältnis).....	17
1. Alacaklı ve Borçlu Arasındaki Karşılık İlişkisi.....	17
2. Alacaklı ve Üçüncü Kişi Arasındaki Değer İlişkisi	18

3. Borçlu ve Üçüncü Kişi Arasındaki Edim İlişkisi	20
D. Üçüncü Kişi Yararına Sözleşmenin Geçerliliği.....	23
1. Genel Olarak.....	23
2. Şekil	25
a. Genel Olarak.....	25
b. Sigorta Sözleşmelerinde Şekil.....	28
(1) Şekil Serbestisi İlkesi	28
(2) Bilgilendirme Yükümlülüğü	29
(3) Sigorta Poliçesi Verme Yükümlülüğü	30
(4) Sigorta Sözleşmesinde Değişiklik.....	31
3. Yarar.....	32
a. Sözleşme Taraflarının Yararının Aranmaması	32
b. Üçüncü Kişiye Sadece Yarar Sağlama Şartı ve İstisnaları	32
c. Sigorta Sözleşmelerinde Menfaat ve İzin Şartı.....	34
II. Üçüncü Kişi Yararına Sözleşmenin Tarafları.....	37
A. Alacaklı ve Borçlu.....	37
1. Genel Olarak.....	37
2. Tarafların Ehliyet Durumu.....	38
B. Üçüncü Kişinin Belirlenmesi ve Sözleşmedeki Yeri	40
III. Üçüncü Kişi Yararına Sözleşmenin Gelişimi ve Kanunlardaki Yeri.	44
A. Üçüncü Kişi Yararına Sözleşmenin Tarihi Gelişimi.....	44
B. Üçüncü Kişi Yararına Sözleşmeye İlişkin Türk ve İsviçre Borçlar Kanunlarındaki Genel Hükümler	47
C. Diğer Hukuk Sistemlerinde ve Uluslararası Düzenlemelerde Üçüncü Kişi Yararına Sözleşmeye İlişkin Hükümler	48
IV. Üçüncü Kişi Yararına Sözleşmenin Türleri	50
A. Üçüncü Kişi Yararına Eksik ve Tam Sözleşme Ayrımı.....	50
B. Ayrımda Dikkate Alınacak Hususlar.....	54
1. Kanun.....	54
a. Sigorta Sözleşmeleri.....	55
(1) Sorumluluk Sigortası	55

i. Türk Ticaret Kanunu Uyarınca Yapılan Sorumluluk Sigortaları.....	55
ii. Karayolları Trafik Kanunu (KTK) Uyarınca Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası.....	57
iii. Çalıştırılan Kişi Yararına Sorumluluk Sigortası ..	58
(2) Mal Sigortası.....	61
(3) Hayat Sigortası	61
(4) Kaza Sigortası.....	62
(5) Hastalık Sigortası.....	63
b. Taşıma Sözleşmeleri	63
c. Diğer Kanuni Düzenlemeler.....	64
2. Tarafların Anlaşması (Amacı)	66
3. Teamül	74
4. Sözleşmenin Tamamlanması.....	76

İKİNCİ BÖLÜM

SÖZLEŞMENİN UYGULAMA ALANI VE BENZER HUKUKİ İLİŞKİLERDEN FARKI

I. Üçüncü Kişi Yararına Sözleşmenin Uygulama Alanı.....	83
A. Üçüncü Kişi Yararına Borçlandırıcı İşlem.....	83
B. Üçüncü Kişi Yararına Tasarruf İşlemi.....	84
1. Genel Olarak.....	84
2. Nispi Haklar Üzerindeki Tasarruf İşlemleri.....	87
a. Alacağın Üçüncü Kişi Yararına Devri	88
b. Üçüncü Kişi Yararına İbra.....	92
c. Borcun Üstlenilmesi	94
d. Üçüncü Kişi Yararına Takas	98
3. Aynı Haklar Üzerindeki Tasarruf İşlemleri	100
a. Üçüncü Kişi Yararına Mülkiyetin Devri.....	101
(1) Genel Olarak.....	101
(2) Taşınır Mülkiyetinin Devri.....	101

(3) Taşınmaz Mülkiyetinin Devri.....	105
b. Üçüncü Kişi Yararına Sınırlı Aynı Hak Tesisi	107
(1) Taşınır Üzerinde Sınırlı Aynı Hak Tesisi	107
(2) Taşınmazlar Üzerinde Sınırlı Aynı Hak Tesisi	108
II. Üçüncü Kişi Yararına Sözleşmenin Benzer Hukuki İlişkilerden Ayrılması	109
A. Genel Olarak.....	109
B. Alacağın Devri	110
C. Sözleşmenin Devri ve Sözleşmeye Katılma	111
D. Temsil.....	112
E. Havale.....	115
F. Üçüncü Kişiyi Koruyucu Etkili Sözleşme.....	118
G. Üçüncü Kişinin Zararını Tazmin (Drittschadensliquadition) .	122
1. Genel Olarak.....	122
2. Üçüncü Kişiyi Koruyucu Etkili Sözleşmeden Farkı.....	122
3. Üçüncü Kişinin Zararını Tazminin Uygulama Alanı.....	123
H. Kişisel Teminat Sözleşmeleri.....	126
I. İfanın Üçüncü Kişiyi Yapılması İçin Yetkilendirme	128
III. Üçüncü Kişi Yararına Ön Sözleşme.....	129
IV. Alacaklının Ölümüne Bağlı Üçüncü Kişi Yararına Sözleşme	134
A. Genel Olarak.....	134
B. Üçüncü Kişinin Alacak Hakkını Kazanması	135
C. Şekil	138

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÜÇÜNCÜ KİŞİ YARARINA SÖZLEŞMEDEN DOĞAN HAK VE YETKİLER

I. Alacaklının Sahip Olduğu Hak ve Yetkiler	143
A. Genel Olarak.....	143
B. Alacak Hakkı.....	145

1. Genel Olarak.....	145
2. Alacak Hakkının Özellikleri	147
C. Üçüncü Kişiyi Belirleme Yetkisi.....	150
1. Genel Olarak.....	150
2. Belirleme Yetkisinin Kullanılması	153
D. Geri Alma Hakkı	157
1. Tanım ve Hukuki Dayanak.....	157
2. Geri Alma Hakkının Sınırları	161
3. Geri Alma Hakkının Kullanılması	163
4. Geri Alma Hakkının Hüküm ve Sonuçları	167
II. Üçüncü Kişinin Sahip Olduğu Hak ve Yetkiler	171
A. Alacak Hakkı.....	171
1. Eksik Sözleşmede İstisnai Nitelikteki Talep Hakları	171
2. Tam Sözleşmede Alacak Hakkı.....	172
a. Alacak Hakkının Kazanılması ve Özellikleri	172
b. Alacak Hakkı Üzerinde Tasarruf ve Yan Hakları	
Kullanma Yetkisi	177
(1) Genel Olarak.....	177
(2) Borçlu ile Yapılan İbra Sözleşmesinin Sonuçları.....	179
B. Tam Sözleşmede Katılım Hakkı.....	182
1. Tanım ve Özellikler	182
2. Katılım Hakkının Kullanılması.....	187
3. Katılım Hakkının Hüküm ve Sonuçları	191
C. Ret Hakkı	194
1. Tanım, Hukuki Dayanak ve Özellikler	194
2. Ret Hakkının Kullanılması.....	200
3. Ret Hakkının Hüküm ve Sonuçları	202
a. Edim İlişkisinde Hüküm ve Sonuçlar.....	202
b. Karşılık İlişkisinde Hüküm ve Sonuçlar	205
c. Değer İlişkisinde Hüküm ve Sonuçlar.....	207
III. Borçlunun Sahip Olduğu Hak ve Yetkiler	208

A. Genel Olarak Borçlunun Sahip Olduğu Savunmalar.....	208
1. Savunmaların Hukuki Niteliği	208
2. Üç Köşeli İlişki Açısından Savunmaların Kaynağı.....	211
a. Karşılık İlişkisinden Doğan Savunmalar.....	211
b. Edim İlişkisinden Doğan Savunmalar	213
c. Değer İlişkisinden Doğan Savunmalar	214
B. Maddi Hukuktan Doğan Savunmalar.....	217
1. İtirazlar.....	217
a. Genel Olarak.....	217
b. Borçlunun İfa Yoluyla Borcundan Kurtulması	218
(1) İfanın Üç Köşeli İlişkideki Sonuçları.....	218
(2) Birden Fazla Yararlananın Bulunması Halinde İfa..	220
(3) Alacaklı ve Borçlu Sıfatlarının Birleşmesi	222
c. Takas.....	224
d. İrade Sakatlığı.....	228
(1) Sözleşme Taraflarının İptal Hakkı.....	228
(2) Üçüncü Kişinin Kimliğinde veya Belirli Niteliklerinde Yanılma	230
(3) Üçüncü Kişinin Aldatması veya Korkutması	231
e. Muvazaa.....	234
2. Def'iler	235
a. Genel Olarak.....	235
b. Ödemezlik Def'i.....	236
c. Zamanaşımı Def'i.....	237
C. Usul Hukukundan Doğan Savunmalar.....	241

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ÜÇÜNCÜ KİŞİNİN BORCA AYKIRILIKTA VE İADE DAVALARINDAKİ DURUMU

I. Borca Aykırılıkta Üçüncü Kişinin Durumu	245
A. Üçüncü Kişinin Durumuna İlişkin Teorik Altyapı	245

1. Genel Olarak.....	245
2. Eksik ve Tam Sözleşme Ayrımının Önemi	246
3. Borca Aykırılıktan Doğan Hakların Kullanılması	247
a. Yetki Paylaşımı Konusunda Doktrindeki Tartışmalar ..	247
b. Çözüm Önerimiz.....	254
(1) Genel Olarak.....	254
(2) Seçimlik Hakların Paylaşımı	256
(3) Üçüncü Kişinin Tek Başına Alacaklı Olması	262
(4) Teminatlara ve Cezai Şarta Başvurma Hakkı.....	262
(5) Sözleşmenin Uyarlanmasını Talep Hakkı.....	263
B. İfa İmkansızlığının Üçüncü Kişiyeye Etkisi	264
1. Genel Olarak.....	264
2. Taraflara veya Üçüncü Kişiyeye İsnat Edilemeyecek Sebeple İfanın İmkansızlaşması.....	266
a. İmkansızlığın Sonuçları.....	266
b. Bildirim Yükümlülüğü.....	267
c. Kaim Değeri Talep Yetkisi	269
d. Kısmi İmkansızlığın Tam İmkansızlığa Dönüşmesi	272
3. Borçlunun (Vaat Edenin) Sorumlu Olduğu İfa İmkansızlığı	273
a. Borçlunun (Vaat Edenin) Kendi Ediminin İmkansızlaşması	273
(1) Genel Olarak.....	273
(2) Kaim Değer ve Tazminat Talebi Arasındaki İlişki ..	274
b. Alacaklının (Vaat Ettirenin) Ediminin İmkansızlaşması	275
4. Alacaklının (Vaat Ettirenin) Sorumlu Olduğu İfa İmkansızlığı.....	277
5. Üçüncü Kişinin Sorumlu Olduğu İfa İmkansızlığı.....	278
a. Ret Açıklamasının İmkansızlığa Etkisi.....	278
b. Alacaklı veya Borçlunun Edimlerinin İmkansızlaşması	279
C. Alacaklı Temerrüdünün Üçüncü Kişiyeye Etkisi.....	281

1. Genel Olarak.....	281
2. Ret Açıklaması ve Alacaklı Temerrüdü Arasındaki İlişki ...	281
3. Eksik Sözleşmede Alacaklı Temerrüdü.....	283
4. Tam Sözleşmede Alacaklı Temerrüdü.....	283
5. Alacaklı Temerrüdünün Sonuçları.....	285
D. Borçlu Temerrüdünün Üçüncü Kişiye Etkisi	288
1. Genel Olarak.....	288
2. Temerrüt İhtarında Bulunulması ve Mehil Verme	289
3. Borçlu Temerrüdünün Sonuçları ve Karşılıklı Sözleşmelerde Seçimlik Hakların Kullanılması	291
4. Karşı Edimin İfasında Temerrüdün Üçüncü Kişi Açısından Sonuçları.....	294
5. Edimi Kabul Borcuna Aykırılıkta Borçlu Temerrüdü Sorunu.....	295
E. Ayıptan Doğan Sorumluluğun Üçüncü Kişiye Etkisi	297
1. Genel Olarak.....	297
2. Gözden Geçirme ve Bildirim Külfetinin Yerine Getirilmesi	298
3. Eksik Sözleşmede Üçüncü Kişinin Ayıptan Doğan Zararlarının Tazmini.....	300
4. Tam Sözleşmede Seçimlik Hakların Kullanılması	301
a. Seçimlik Hakları Kullanma Yetkisi.....	301
b. Garanti Belgesinin Üçüncü Kişiye Teşmili.....	303
F. Yan Yükümlülüklerin İhlalinin Üçüncü Kişiye Etkisi	304
1. Genel Olarak.....	304
2. Borçlunun Yan Yükümlülükleri İhlal Etmesi Nedeniyle Üçüncü Kişinin Zarara Uğraması	306
3. Üçüncü Kişinin Yan Yükümlülükleri İhlal Etmesi Nedeniyle Borçlunun Zarara Uğraması	309
G. Güven Sorumluluğunun Üçüncü Kişiye Etkisi	312
H. Sorumsuzluk Anlaşmalarının Üçüncü Kişiye Etkisi.....	316
1. Genel Olarak.....	316

2. Karşılık İlişkisinde Borçlu Yararına Sorumsuzluk Anlaşması	317
3. Karşılık İlişkisinde Üçüncü Kişi Yararına Sorumsuzluk Anlaşması	322
4. Değer İlişkisinde Alacaklı Yararına Sorumsuzluk Anlaşması	323
II. Üçüncü Kişiye İfa Edilmiş Olan Edimin İadesi.....	327
A. Genel Olarak.....	327
B. Sözleşmeden Doğan İade Yükümlülüğü.....	329
C. Sebepsiz Zenginleşmeden Doğan İade Yükümlülüğü.....	331
1. Genel Olarak.....	331
2. Karşılık İlişkisinde İade Borçlusu	332
a. İade Yükümlüsüne İlişkin Doktrindeki Tartışmalar	332
b. Çözüm Önerimiz.....	337
3. Değer İlişkisinde İade Borçlusu	342
4. Çifte Sakatlık Halinde İade Borçlusu	344
D. İstihkak Davasından Doğan İade Yükümlülüğü.....	348
SONUÇ	353
KAYNAKÇA.....	359